Evolutie van de Beverse gemeenschap tussen 1900 en 2000

De inwoners van Beveren, en hier bedoelen we dus de oude gemeente Beveren, zagen op een goede 100 jaar tijd hun dorp fel evolueren : van een kleine geïsoleerde plattelandsgemeente tot een voorstedelijk gebied met in zijn achtertuin een sterk groeiend haven- en industriegebied. Er waren in die periode geleidelijke veranderingen soms eigen aan de kleine stappen die de mens altijd gemaakt heeft, er waren ook meer bruuske veranderingen zoals met de oorlogen en de vele sprongen vooruit in de tweede helft van de 20ste eeuw. Het was wellicht rond de jaren 1900 zeker niet te voorspellen hoe Beveren er zou uitzien in het jaar 2000. De geschiedenis heeft dit ondertussen wel achterhaald en het kunnen analyseren en plaatsen in wat er in Beveren en omstreken vooraf gebeurde, tot in de middeleeuwen en zelfs vroeger. De moderne mens kan nu op een betere manier deze kennis gebruiken om in de toekomst te kijken.

Graag wil ik de lezer meenemen in als het ware een soort tijdmachine die eerst ergens belandt in het Beveren van rond 1900. Op deze boeiende reis doorheen het verleden laten we ook het leven van mensen uit de jaren 50 zien, om tenslotte te vergelijken met het heden. We zullen zien dat de manier van leven en de veranderingen hierin op amper een eeuw tijd, te verklaren vallen door de Beverenaar te zien als een mens van vlees en bloed. We weten immers dat in elk van ons overgeërfd materiaal zit, zeg maar onze genen, die voor een groot stuk ons doen en laten bepalen. We staan er soms niet bij stil hoe dit verleden doorheen ons bloed stroomt en in deze moderne jachtige tijd ons leven bepaalt. Is jullie interesse hiermee gewekt dan zou ik zeggen : instappen en we zijn op weg in het verleden!

<u>Eerste halte : Beveren-dorp anno 1900</u>

Op weg in het verleden zien we op de kaart van Beveren in grote lijnen het huidige stratenpatroon verschijnen, alleen is er meer open ruimte en de straten hebben vaak een andere naam. Op de kaart –de nummers verderop in de tekst verwijzen naar plaatsen op deze kaart- zie je ook hoogtelijnen staan en onmiddellijk valt op dat het eigenlijke centrum van Beveren, rond het marktplein dus, op het hoogste punt gelegen is (op een zandheuvel, zowat 13 m boven de zeespiegel). Het was hier dat eeuwen terug de eerste mensen een lokale nederzetting bouwden, en het was van hieruit ook dat een aantal beken het water afvoerden naar de lager geleden gebieden meer noordelijk : de Meerminnendambeek, de Donkvijverbeek, de Bosbeek, de Melselebeek. Beveren telde in 1903 ongeveer 9783 inwoners.

Een van de belangrijkste bekommernissen van onze voorouders was zorgen dat er <u>dagelijks brood</u> op de plank kwam. De plattelandsbewoners leefden toen op een menu van brood, aardappelen, karnemelk, meelpap, groentesoep, heel af en toe wat spek, boter, varkensvlees. Voor brood kon men al terecht bij bakkerij Verstraeten in de Kloosterstraat.[1] Al sinds mensenheugenis was er ook op dinsdag een wekelijkse markt

[1] Andere bakkersfamilies waren Everix en Van de Perre. Livinus Everix doet in 1869 een aanvraag voor het oprichten van een bakkerij in de Kapelhoek. Kleinzoon *Gregoor* (°1889) bakkert verder aan de Kruibekesteenweg, zijn broer Rudolf (°1886) in de Donkvijverstraat. Momenteel wordt de stiel nog

waar de mensen hun inkopen konden doen. Er bestonden nog geen mogelijkheden om etenswaren lang te bewaren. Water kon nog wel uit de plaatselijke beken gehaald worden, of beter nog uit de gemeentepomp op de markt (23). Even hygiënisch was dit

verdergezet door een kleinzoon van *Gregoor*. De zonen Everix in de Donkvijverstraat stopten met de bakkerij in 1992. In 1880 doet Fidelis Van de Perre een aanvraag om in de Bijlstraat een bakkerij op te richten. Via kleinzoon Aimé (°1902) en diens zoon André en zijn zoon leeft de bakkerij er nog verder. In: A. Cools, Van Hoorick, Everix en Van de Perre, Bakkersgeslachten in Beveren en Melsele, HLVB, 2020, P. 10. Het bakkersgeslacht Verstraete in de Kloosterstraat begint bij de ongehuwde Josephus (°1863) en diens neef Romain (°1899). Sinds 1970 had bakker Van Mieghem zijn winkel in de Leon Labytstraat, zijn vader Florent (°1920) was in 1946 in Melsele beginnen bakken. Er zouden in Beveren ook winkels van de Welvaart komen, een coöperatieve van de christelijke sociale beweging (o.a. hoek Bijlstraat en Kerkstraat). Er kwam in 1922 ook een winkel van de socialistische sociale beweging in de Vrasenestraat. In 1923 komt er in de Stationsstraat een Maatschappij der Verenigde Bakkers die zijn brood levert aan 'koude' winkels. In: A. Cools, Bakkersgeslachten, rituelen en Beverse lekkernijen, HLVB, 2020, p. 26.

20.02.04
Anno 1900
mb
7m
Laurshoek
Kromstr.
Donkerstr
38
Halfdreef
Krabhoek
7
8
Zillebeek
dvb
9
11
Kapelweg
Kastaaldreef
Agter klooster
Ijzerhand
Boeranstraat
Dreef
20
10
15
14
4
9m
Kloosterst
36
Vrasenest
29
Doelstr
Dreef
13m
Kapelhoek
28
19
27
1
25
22
23
26
18
32
33
31
12
16
Peperstr
Dreef
6
mdb
37
2
30
Klapperstr
Zandstr
13
Statiestr
Lijkstraat
Bijlstr
5
35
Gellestraat
3
34
Ijzeren weg
24
Boschstraat
11m
17
bb
Baan
Armstraat
mdb=meerminnendambeek
mb=melselebeek
dvb=donkvijverbeek
bb=bosbeek
21
12m

echter niet altijd. Baby's zoogden volop moedermelk, af en toe konden kinderen later wat snoepgoed kopen in de lokale winkels.
Bier heeft al lang een belangrijke plaats ingenomen in het dagelijkse leven van de Beverenaar. Zoals in elk dorp waren er hier ook een groot aantal cafés, wat af en toe ook uitmondde in alcoholisme. Enkele bekende namen toen waren herberg De Roos in de Kloosterstraat (naast huidige bakkerij Verstraeten, 36), café De Graanmaat op de markt (26), hier was ook hotel De 4 Eemers (33), in de buurt van het station waren er den Arend en afspanning het Keizershof (34,35). En er was toen in Beveren nog veel meer om te bezoeken, zowat in elke wijk en teveel om hier om op te noemen. Er waren hier ook florerende brouwerijen met o.a. op de markt brouwerij Vermeulen (32) en brouwerij Lesseliers. De mensen hadden nog geen waterleidings- of elektriciteitsnet, dit zou pas later stilaan doorsijpelen.
Anno 1900 werd er hier een nieuw konijnenras gekweekt, de bekende Beverse Blauwe die heel wat internationale prijzen zou binnenhalen. De mensen konden meel halen in de molens Himpe en Gaublomme op het Gaverland (7,8).[2] Op Vijfstraten was er de Kleine Meulen(24, afgebroken in 1908). Beveren telde toen nog tal van boerenhoven, waar de mensen soms melk gingen halen. Sommige van die boerderijen staan er al meer dan 100 jaar, zoals de Heirmanhoeve(38).

Waar de mensen toen nog veel aandacht voor hadden was het stichten van een gezin met nakomelingen. In vele Beverse gezinnen bevielen de moeders al op vrij jonge leeftijd van hun eerste spruit, en soms volgde vele jaren later op hun 45ste nog een elfde of twaalfde nakomer. Voorbehoedsmiddelen waren nog zeldzaam, en over seksualiteit werd in deze preutse tijden niet gepraat. De mensen ontdekten alles zelf, gedreven door hun erfelijke drang om zich voort te planten. Vaak woonden in deze gezinnen ook nog de grootouders in. In Beveren bestaat er al een ouderlingenopvang (hospitaal) sinds de 19de eeuw (2), hier verbleven toen ongeveer een 160-tal mensen.
Mijn eigen overgrootvader Carolus De Graef was toen 39 jaar en woonde met zijn vrouw Leonie De Block op Gaverland, later verhuisden ze naar de Armstraat. Zijn moeder Joanna Coleta De Graef (72 jaar) woonde op de Kapelhoek. Zijn schoonmoeder was de weduwe Barbara Brijs (71 jaar) die in de Boschstraat woonde. In de Klapperstraat, op de Bijl en in de Boerestraat woonden nog andere familieleden.
De meerderheid van de mensen blijft gehuwd, echtscheidingen zijn eerder zeldzaam. Er was een grote kindersterfte : ongeveer 1 op de 3 kinderen sterft jong. De meeste bevallingen gebeurden thuis, soms overleed de moeder tijdens of kort na de bevalling, vaak ook door de minder goede hygiënische omstandigheden. Af en toe waren er ook ongetrouwde moeders, waardoor de familienaam van de vrouw toen kon doorgegeven worden aan de kinderen.

[2] De stenen molen werd gebouwd in 1849 ter vervanging van een afgebrande houten staakmolen. De nieuwe molen deed dienst als oliemolen om zaden te persen. Deze oliën werden gebruikt voor bv. olielampjes of voor in de keuken. In 1919 kwam de molen in het bezit van de familie Gaublomme, afkomstig uit Laarne, die de molen verbouwde tot een graanmolen. In 1954 werd de vervallen molen afgebroken en de kunstmatige heuvel werd afgegraven. Nazaten van de familie Gaublomme zijn te Beveren nog altijd actief als producent van bakkersmeel. Aan de overkant van de straat stond de 17de eeuwse houten molen van de familie Himpens, gesloopt in 1951. In: K. Poschet, R. Willems, Een slag van de molen, HLVB, 2019, P.20.

Man en vrouw die hun 50-jarig huwelijk konden vieren waren zeldzaam en als het gebeurde leidde dit tot echte dorpsvieringen. En nog zeldzamer waren de stoeten om een 100-jarige te vieren zoals voor Francisca Van Goethem die naast afspanning het Keizershof woonde.
Bij ziekte ging men enkel naar een dokter als het echt nodig was, in Beveren waren er toen de dokters Roels(30) en De Boe. De gemiddelde leeftijd bedroeg toen voor mannen ongeveer 51 jaar, voor vrouwen 53 jaar.

De mensen woonden in kleine huizen die ze meestal huurden. Er was binnenin een woonruimte die verlicht werd door petroleumvuur. De ouders hadden een eigen slaapkamer, de kinderen sliepen samen op een aparte kamer. Er stonden houten bedden, voorzien van een strobodem. De mensen droegen sobere maar duurzame kleren bestaande uit onderkleding, een hemd of bloes, een broek of rok, kousen en schoeisel. De mannen droegen een 'klak', een soort pet, en de vrouwen een soort zwarte muts. Er was toen nog weinig aandacht voor de dagelijkse hygiëne, als er een vloer was dan werd die geborsteld, kleren werden gewassen in de plaatselijke beken. Het was ook de periode van de volksfiguur Seleken Pek die in een soort bunker leefde in de buurt van de Bellestraat. De plaatselijke burgerij woonde in statige herenhuizen die vaak einde 19de eeuw rondom de Markt werden gebouwd. Af en toe was er een woningbrand, in Beveren was er al sinds de 2de helft van de 19de eeuw een brandweerkorps. Anno 1922 wordt in de buurt van de Baen nieuwe woonhuizen opgericht –men zou dit later Engels Kamp gaan noemen.

Rond 1900 verschijnen als rariteiten soms de eerste automobiel en een fietser. Enkel in het dorp van Beveren waren er gekasseide wegen, elders waren dit gewone aarden wegen. Een fiets kostte toen ongeveer de helft van het jaarloon van een arbeider. Vanaf 1910 zouden ook meer arbeiders over een fiets kunnen beschikken om te gaan werken in een stad in de buurt. Beveren had sinds het midden van de 19de eeuw zijn station (5), de spoorovergangen waren allen nog beveiligd met handbediende slagbomen. Het spoorvervoer doet meer en meer mensen kennis maken met het leven verder af van de eigen kerktoren en ook de modale Beverenaar verkent zo nieuwe horizonten. Voor de rest was de gemeente -en eigenlijk het ganse Waasland- vrij geïsoleerd gelegen, al eeuwen lang. Om de Schelde over te steken was er enkel de overzetboot van Sint-Anneke. Over het algemeen leeft de mens nog in een vrij ongeschonden omgeving, nog zonder milieuvervuiling.

De mensen spraken hier toen nog rijkelijk het plaatselijke dialect. Niet alle mensen konden toen lezen en schrijven. Zo waren er op elke 1000 dienstplichtigen in 1895 ongeveer 263 analfabeet, en voor ongeveer 35% van de arbeiders gold hetzelfde.
Om te weten wat er in de omgeving gebeurde leesde men kranten, telefoonverbindingen waren nog zeldzaam zeker in een kleine gemeente. De lokale Gazette van Beveren verscheen sinds 1883, boeken konden ontleend worden in de openbare bibliotheek. De gewone mens komt ook voor het eerst in contact met filmen die soms op de plaatselijke kermissen worden afgespeeld, zo was er naar aanleiding van het 75-jarig bestaan van België in 1905 een filmvoorstelling op de markt met voor het eerst bewegende beelden van onze koninklijke familie. Naast het gemeentehuis was er een bijgebouw –de latere

Tekenacademie- waarin op de eerste verdieping een toneel- en concertzaal was ingericht. En op het einde van de Eerste Wereldoorlog werd Beveren zelfs een heuse filmgemeente : op de Commisarishoeve draaide men toen een film die uitgeweken Vlamingen naar Amerika later zouden kunnen zien! Gemeentesecretaris Richard Pypers schrijft in 1911 de eerste gestructureerde geschiedenis van Beveren.[3]
Om zich te ontspannen wordt er gekaart in de cafés. Wielrennen en voetbal zijn heel populair. Het is de periode van de pas opgerichte Belgische Voetbalbond, en in de Tour de France zou in 1905 een Belg derde eindigen.
In Beveren lieten mensen zich portretteren bij Piet Staut in de Armstraat. Hij maakte ook diverse foto's en schilderijen van Beverse dorps- en landschapszichten. Piet Staut zou ook bekend worden met enkele tentoonstellingen. De koning bestelt zelfs een schilderij bij hem, er zou ook werk van hem gehangen hebben in de plaatselijke kerk.

Kinderen gingen rond de eeuwwisseling naar school tot hun 14 jaar, de scholen waren open 6 dagen op de week. Het schooljaar liep van 15 september tot 1 augustus. Er was enerzijds het Vrij onderwijs (Sint-Annaschool(13), Broedersschool(16), met een 20-tal broeders) en Anna Piers(14)), anderzijds was er de Gemeentelijke Centrumschool(15) in de Kloosterstraat. Er was ook nog een school op Tijskenshoek en een Zondagsschool ((37) op de Molenberg). De schoolstrijd einde 19de eeuw had als gevolg dat een 30-tal zusters OLVrouw Presentatie gedwongen het aloude Hof ter Welle (3) dienden te verlaten en een nieuw schoolgebouw oprichtten in de Kloosterstraat. In Hof ter Welle bleef enkel wezenopvang voor een 25-tal wezen. Wie later verder wou studeren deed dit meestal nog in het Frans.

Wat zagen we nu in deze kleine gemeenschap van mensen rond 1900 : eigenlijk niks anders dan elders. De meeste mensen zorgden voor hun gezin, probeerden een veilig onderkomen te vinden in hun kleine huizen, probeerden te werken en lieten hun kinderen tot 14 jaar naar school gaan. Er was weinig ontspanning maar een sprong vooruit was toch de Belle Epoque rond deze periode waarbij de oude ambachtelijke tijd voorbij was en ook de Beverenaar kennis maakt met de nieuwe technieken : de eerste film, de fiets, soms de eerste auto. Ook het treinvervoer en de kranten laten hem kennis maken met de wereld rondom hem : een nieuwe wereld ging voor hem open. We zien dus dat hij dingen doet die ook zijn voorouders voor hem al eeuwenlang deden, soms puur instinctief gedreven door het oeroude erfelijke genenmateriaal dat door hun bloed stroomde : zorgen voor een nageslacht dat op de oude dag voor hen zou zorgen, zorgen dat de kinderen een schoolbagage kregen, zorgen dat er energierijk voedsel op tafel kwam, nieuwsgierig zijn om ook andere dingen te leren kennen, zich beschermen tegen de natuurelementen. Stuk voor stuk zijn dit zaken die we toen vaststelden, nu nog trouwens, en waar we niet meer bij stil staan als elementen van de menselijke evolutie. De Beverenaar deed dit ook

[3] Richard Pypers (°1869,+1936) had zijn ouderljjke woning in de Beverse Zakdam. Hij studeerde rechten aan de KULeuven en wordt in 1895 benoemd als gemeentesecretaris. Hij schrijft in 1919 een prachtig gedicht voor zijn overleden dochter. In 1828 zal een verzameling van literaire gelegenheidsteksten gepubliceerd worden. In 1911 verschenen al zijn Geschiedkundige Schetsen uit Beveren-Waas. Tijdens WO I wordt hij een controversiële figuur. Hij is een tijdje oorlogsburgemeester en volgt heel strikt de Duitse oorlogsrichtlijnen op. In 1914 geeft hij een voor die tijd gewaagde voordracht op Cortewalle, dat toen ingepalmd was door de Duitsers. In: B. Verwerft, Het bewogen leven van Richard Pypers, HLVB, 2021/3, p. 22.

gewoonweg zonder zich vragen bij te stellen, puur uit overlevingsdrang, zoals ook de vorige Beverenaars en mensen elders dit altijd deden. Meestal deden honger, nieuwsgierigheid, competitiedrang, seksuele prikkels, het moreel aanvoelen van goed en kwaad, onzekerheid, angst voor het onbekende, bezitsdrang en ga zo maar het lijstje af, hem bepaalde dingen doen of juist niet doen. Dit waren niet meer dan prikkels die als reactie op bepaalde situaties rondom hem ontstonden, en die bij onze voorouders er voor zorgden dat ze konden overleven. Dit erfelijk 'software'-pakket dat toen en nu nog altijd onze meeste handelingen bepaalt is van generatie op generatie doorgegeven telkens een eicel en een zaadcel van een van onze voorouders samensmolten. Het enige wat voor de Beverenaar rond 1900 verschillend was ten opzichte van mensen elders of die vroeger leefden was de lokale omgeving en de evoluties door vorige generaties al gezet. Niet elke kleine gemeente toen had bijvoorbeeld zoveel scholen, een rusthuis voor ouderlingen, een station, terwijl andere gemeenten dan weer een al sterk uitgebouwd industrieel weefsel hadden dat dan weer niet in Beveren aanwezig was.

En nog een belangrijke evolutionaire overlevingstruc van de mens zien we nog altijd sterk aanwezig in een lokale dorpsgemeenschap zoals hier 100 jaar geleden, namelijk een sterk georganiseerde maatschappij waarbij de sterkeren het voortouw nemen en hierbij de zwakkere mens meetrekt, vaak een beschermende rol speelt maar ook vaak een

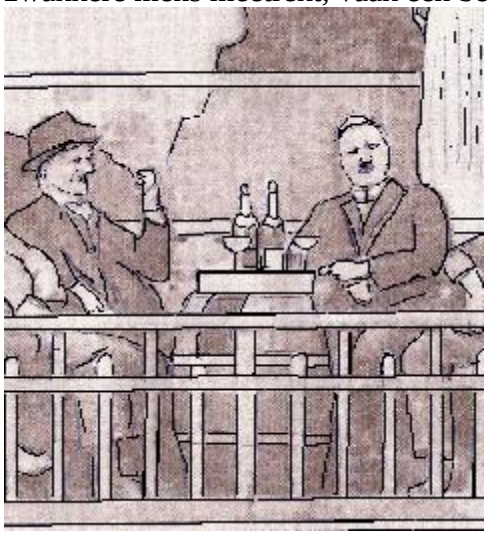

Sfeerbeeld uit 1929 op het terras van Sint-Cecilia op de markt : let op de wijnflessen, als tafel gebruikte men houten tonnen.

controlerende, soms zelf betuttelende rol speelt. Dit leven in een groep mensen is evenwel altijd aanwezig geweest, en was ook nodig om te kunnen overleven. Men leefde niet alleen samen met familie en buren om zich te beschermen tegen de soms harde levenswetten. Zo waren er anno 1900 de machtige adellijke families, de talloze religieuze orden en geestelijken, de burgerij en de lokale politici. Zij beheersten het maatschappelijke leven, de mensen keken naar hen op en hoopten op hun mildheid, zelf zaten ze vaak in hun eigen luxueuze leventje en keken neer op de gewone man.
Wie waren zoal deze machtigen der aarde in het Beveren van rond de eeuwwisseling. Er was de burgemeester, Prosper Van Raemdonck, die ook grootgrondbezitter was in de polders. Hij zetelde in het gemeentehuis(18) op de markt. Daar was ook de pastorij(19)

bewoond door pastoor Villays en zijn onderpastoors. De statige Sint-Martinuskerk(1) met nog het oude kerkhof(22) in de buurt gelegen, beheerste toen eeuwenlang al het marktplein. Beverse paters vertrekken in 1902 als missionaris naar Mongolië en Papoea-Nieuw-Guinea. De macht van de geestelijke overheid is van oudsher bij de mens aanwezig geweest en is gegroeid vanuit de angst voor het onbekende, voor de dood, voor het bovennatuurlijke. Van priesters en kloosterlingen werd verwacht dat ze de gewone man 'beschermden' tegen wat men niet begreep.
De macht van de religieuzen anno 1900 was enorm en nagenoeg even belangrijk als deze van de adel en van de burgerij. Ze richtten massaal cultuur- en sportverenigingen op en bouwden nieuwe scholen.

De lokale politiek was sterk verweven –zoals ook elders trouwens- met de geestelijke overheid. In Beveren was de gemeenteraad volledig door katholieke politici samengesteld. Dit waren in 1907 o.a. tabaksfabrikant Verhaert, notaris Lesseliers, dokter Palms, Werner de la Kethule en graaf Charles de Brouckhoven de Bergeyck. In de figuur van Alexander de Browne de Tiège en van graaf Florimond de Brouckhoven de Bergeyck had Beveren in die periode zelfs een volksvertegenwoordiger in Brussel! Er was dus toen een sterke aanwezigheid van de adel in Beveren. Graaf Florimond woonde afwisselend op kasteel Cortewalle(4) en in Antwerpen, zijn zoon Charles woonde op kasteel Ter Vesten(10), terwijl een andere zoon Jozef[4] op kasteel Ter Gaver(11) woonde. De familie de la Kethule had een buitengoed in de Zandstraat(12) – men zou dit later in de volksmond Het Zwart Hekken noemen, de familie de Browne woonde op de markt(28). In deze laatste woning had in 1896 een nogal geheimzinnig voorval voor : de bewoonster juffrouw Ciamberlani werd er samen met haar meid dood aangetroffen. Al deze edellieden waren van elders afkomstig en hadden in het landelijke Beveren dus een buitenverblijf. En om het indrukwekkende rijtje toen af te ronden had je nog Ridder Van Male die in het Bosdamkasteel woonde (6), de familie Ciamberlani die in de Vrasenestraat in het vroegere huis Piers(20) woonden, Juffrouw Annez van de Wiele die in Villa Alix(9) verbleef en in Hof ter Saksen(21) verbleef de familie Versmessen.

Het is ook rond de eeuwwisseling dat de eerste socialistische volksvertegenwoordigers in de Kamer gestemd worden en mee de volksontvoogding toen hielpen begeleiden. Tot dan was er immers een beperkt kiespubliek –minder dan 20% van de Beverenaars konden toen hun stem uitbrengen-, en het was in die periode ook dat de wetten gestemd werden die de gewone man wat meer bescherming kon brengen (wet op kinderarbeid, op zondagsrust, op 48-urige werkweek,…). België telde toen ongeveer 5,3 miljoen inwoners. Er was nog een leger op basis van een lotelingensysteem. In de Kruibekesteenweg -toen Boschstraet- was er een Militair Depot(17) met een 80-tal soldaten. Voor de lokale ordehandhaving zorgde de gendarmerie die een verblijfplaats

[4] Graaf Jozef overleed in 1935 en was gehuwd met gravin Josephine Cornet de Peissant die de laatste gravin van Cortewalle was (+1960). Vanaf 1912 verhuist dit echtpaar naar een kasteel in Proven bij Poperinge, waar ook de oorlogsjaren worden doorgebracht. Hun huisleraar, J. Simon, schrijft een oorlogsdagboek. In: P. De Meester, Gespreksforum uit de Eerste Wereldoorlog als historische born, AOKLVW, 2020, p. 233. Het gezin was na het overlijden van graaf Florimond (1908) op Cortewalle komen wonen.

had in de Doelstraat((27), hier woonden toen 6 gezinnen). Er was ook nog een politiecommissariaat in de Statiestraat(31). Dat er toen ook al criminaliteit was bleek uit de roofovervallen op boerenhoven in de Kromstraat in 1919 en op het Zillebeek in 1925.

Of de gewone Beverenaar toen ook op de hoogte was van het reilen en zeilen in de rest van de wereld is weinig waarschijnlijk. Het was de tijd bij ons van koning Leopold II die Congo cadeau gaf aan de staat. In de rest van Europa regeerden koningen en keizers die volop hun koloniale rijk uitbouwden. Niet veel later in 1914 zou een lokaal conflict uitmonden in de Eerste Wereldoorlog.

De Belle Epoque was dus de definitieve overgang van het ambachtelijke leven naar een meer technologische wereld. Vele mensen konden in de industrie terecht om een loon bijeen te krijgen. Hiervoor dienden ze lange verplaatsingen te maken en arbeidsdagen van 13u/dag te kloppen. Indien beide ouders werkten en ook de kinderen vanaf 12 jaar meewerkten kon een weekloon tot 15 frank verdiend worden. Een brood kostte toen ongeveer 25 centiemen. Rond 1900 ging ongeveer 60% van het gezinsinkomen naar voeding. In Beveren en het Waasland zou de landbouw en de lokale huisnijverheid (klompenmakers, kantwerksters) nog sterk aanwezig blijven. Voor in bedrijven te werken diende men naar Sint-Niklaas of Antwerpen te gaan.

Tweede halte : Beveren-dorp in de jaren 50

We hebben ondertussen hier 2 Wereldoorlogen achter de rug die veel ellende met zich hebben meegebracht. De Beverenaar is er sterker uitgekomen en kijkt met grote ogen naar de snel veranderende omgeving rondom hem. Ondertussen gaat het gewone leven verder.

Bakkers verkopen brood, slagers vers vlees en charcuterie. De mensen maken thuis confituur, bewaren fruit en groenten in glazen bokalen, leven vaak nog van wat men oogst in eigen tuin. Baby's krijgen meer aangepast voedsel : poedermelk, later fruit- en groentepapjes. Verpleegsters van het Kinderheil controleren regelmatig de gezondheid van jonge kinderen. Er is nog geen waterleidingsnet, vele mensen hebben via een pomp toegang tot eigen putwater. Warme maaltijden worden klaargemaakt op een gasvuur of kolenstoof. In vele huizen staat er nog een aloude Leuvense stoof. De mensen bekomen bij het drinken van een bakje troost, de koffie die nog in een kan vers gemaakt wordt door kokend water doorheen een koffiezak te laten lopen. Er is in de meeste huizen al een aansluiting op de elektriciteit.
Waar de gemeente 50 jaar later zou evolueren naar een kleinstedelijk winkelcentrum hadden de lokale bewoners anno 1950 zeker al niet te klagen. Rond het dorpscentrum kon men reeds voor elk wat wils aanschaffen. Op een korte wandeling doorheen de Vrasenestraat treffen we een porseleinwinkel aan, een schoenwinkel (De Rop), in 't Parapluken kon je stoffen en naaigerief kopen, bij de gezusters Weyn allerlei kruiden. Er was een paardengareelmaker (Picavet), Herman Cools had er zijn drukkerij waar je ook

boeken en schoolgerief kon kopen, brood was te verkrijgen bij bakker Verstraeten, bij Manske Vis kon je voor vis en garnalen terecht, poelenier Boeckling en beenhouwer Placide hadden hun eerste winkels. Nog in de Vrasenestraat had je toen een apotheek, een groentenwinkel (Van Gulck), een coiffeur, huis Lambers (voedingswaren en maalderij), een korsettenwinkel, enkele cafés en ga zo maar door. Verder naar het Ijzerhand had je vogel-en graszaden bij Cornelis, en nog een paar kledingzaken. Ook in de Kloosterstraat die eveneens aan de markt paalde had je toen heel wat winkels. We noemen er eveneens enkele op : de hoedenwinkel van de gezusters De Swaef met iets verderop de schrijnwerkerij van Dionys Willems en een kaaswinkeltje. Op de hoek met de Van Gervenstraat was er de viswinkel van Penneman en bij Alice kon je ijsroom en kruidenierswaren kopen. Nog in de Kloosterstraat kon je terecht bij een verfwinkel, een sigaren- en likeurwinkel, een behangerswinkel waar je ook honing kon aankopen, een pelsenwinkel, een fietsenwinkel, voor 'panaches' (vogels gebruikt bij de wipschieting) kon je naar de winkel van Cesarine –die later 100 jaar zou worden-. In café De Klok kon je dan bij een frisse pint bekomen van die eerste winkeltocht doorheen het centrum van Beveren, wat een weelde toen al!

Het gezin en de familie blijven belangrijk. Belangrijk is dat er veel minder kinderen sterven dan 50 jaar geleden, nu nog ongeveer 3 op de 100 kinderen. Ze worden ter wereld gebracht met betere medische begeleiding in ziekenhuizen. In Beveren was er

Het gezin Van Acker-De Dobbelaer die in de Bijlstraat klompen bewerkten. Op de foto zien we nog twee zonen –de jongste houdt een kat vast- en een schoonzoon. Let op de Leuvense stoof die toen nog heel populair was. (eigen collectie)

sinds 1926 de Sint-Annakliniek –naast de Sint-Annaschool- waar later vele Beverenaars ter wereld zullen komen.

Seksuele voorlichting is nog altijd onbestaande en vaak een taboe om over te praten. De mens blijft echter zijn oeroude prikkels volgen waardoor er vaak ook hier nog vrij jonge bruidjes 'moeten' trouwen. Voorbehoedsmiddelen zijn wel gekend, maar zullen pas later in de jaren 60 met de pil, de mensen een betere gezinsplanning kunnen geven. Kinderen worden ingeënt tegen diverse kinderziekten. De mensen raadplegen vaker een dokter, in Beveren waren dokter Busschaert en dokter Palms gekende namen. De gemiddelde leeftijd bedraagt in 1942 voor mannen 62 jaar, voor vrouwen 67 jaar. De sterk verbeterende levensomstandigheden zullen maken dat dit in 1962 respectievelijk 67 en 73 jaar wordt.

De mensen gaan stilaan in meer comfortabele huizen wonen. In Beveren ontstaan de eerste nieuwe woonwijken, o.a. op de gronden tussen Klapperstraat, Bijlstraat en Donkvijverstraat. Deze wijk zou lang met de naam 'Nieuwe Wijk' worden aangeduid in het Beverse. Mijn ouders kochten zo een huis dat voorzien was van 3 slaapkamers en een badkamer, beneden was er een woonruimte, keuken, WC en pomphuis. De mensen maakten gebruik van behangpapier om de muren van de woonruimtes op te fleuren. Het huis was eveneens voorzien van een zolder, en beneden was een kelder waar aardappelen en steenkolen werden opgeslagen. De mensen wasten hun linnen in een kom met warm water dat opgewarmd werd op een gasvuur. Afvalwater werd meer en meer afgeleid naar een riolering, WC's stonden vaak nog buiten. Het kon toen nog vrij hard winteren, zo vroor in 1947 de Schelde dicht bij Temse. De mensen hadden in 1953 ook de mond vol over de grote overstromingsramp die lange tijd nadien nog delen van Kallo en Melsele onder water zette.

In het centrum wordt in 1950 de Kasteeldreef verhard. T.o.v. 50 jaar geleden verschijnen er enkele nieuwe straten zoals de nieuwe straten verwijzend naar een historische figuur in de 'Nieuwe Wijk' en ook de Bosdamlaan en de aanpalende straten –allen voorzien van een bloemennaam- zullen worden aangelegd. Er verschijnen meer en meer auto's in het straatbeeld. In 1955 wordt een spoorwegviaduct gebouwd (nu Motel Beveren). Verderop zorgt vanaf 1969 de Kennedytunnel en de toenmalige autosnelweg E17 voor een betere ontsluiting van het Waasland. Voordien hadden de Waaslandtunnel, de Konijnepijp genoemd, en de voetgangerstunnel –beide sinds 1933 gebouwd- en de wat later verharde zandbaan (de latere Expresweg) al vele dorpsgenoten de wijdere omgeving leren ontdekken. Vele mensen gebruiken het openbaar vervoer (bus en trein) om op het werk te geraken.

Men begint ook hier de wereld rondom meer te verkennen. Vanaf 1953 zijn er de eerste TV-uitzendingen en programma's zoals Schipper naast Mathilde worden samen bekeken bij buren of familie die zich al een zwart-wit TV-toestel konden aankopen. Waar er in 1958 in gans België zowat 220.000 toestellen zouden zijn, is dit enkele jaren later al opgelopen tot 1 miljoen stuks! Op de radio zijn rock-en-roll melodietjes populair en in Beveren en omstreken speelt het orkest De Jantjes op tal van feesten. Café Het Wit Paard op het Viergemeet is een bekende naam bij de plaatselijke jeugd van de jaren 50. Er blijven trouwens nog heel wat cafés aanwezig in het straatbeeld. Lokale cinema's duiken op zoals de zaal 'bij Fonsken' in de Stationsstraat. Opvallend is dat er zich in het dagelijkse leven na de Tweede Wereldoorlog geleidelijk aan een verамerikanisering

voordoet. Zonder het goed en wel te beseffen drinken mensen cola, eten ‘corned beef’ uit blik, roken Amerikaanse sigaretten, en kijken naar films met Amerikaanse sterren. De Amerikaanse overheid heeft met haar Marshallplan ons wel de nodige economische steun gegeven na de oorlogsellende, maar krijgt er ook een groot klantenpubliek bij!

Er ontstaat dus meer vrije tijd en de mensen kijken op TV naar de Tour de France en voetbalinterlands. In Beveren heeft men de lokale wielerpiste in de Klapperstraat sinds 1939 omgevormd tot een voetbalterrein, wie kon toen voorspellen welke sportieve heldendaden er hier later zouden volgen. De lokale voetbalploeg SK Beveren was kort tevoren ontstaan uit een fusie van Hoger Op en Standaard. Voor de kinderen komt er tal van speelgoed op de markt, en er ontstaat een rijke folklore met o.a. de eerste Sint-Maartensvieringen in 1951. De kinderen gingen nog altijd 6 dagen per week naar school en het waren nog altijd dezelfde scholen als 50 jaar geleden. In de Donkvijverstraat zou in 1954 wel een Atheneum-school gebouwd worden, in de Bosdamlaan verschijnt de nieuwe Centrumschool en de gemeente richt ook een Technisch Instituut op in de vroegere schoolgebouwen in de Kloosterstraat. De Wereldtentoonstelling in Brussel in 1958 zorgt ook in Beveren voor heel wat weerklank en tal van dorpsgenoten maken er een uitstap naar. Ook het eerste Russische tuig in de ruimte (1957) is het gespreksonderwerp van de dag. Op het Ijzerhand verschijnt het nieuwe Gildenhuis met een café met biljart, en een toneelzaal. De ‘ziekenkas’ zal hier ook zijn zetel hebben. Het weekblad De Waasse Klok verscheen met zijn eerste nummer in1948.

We zijn dus 50 jaar later en zien een maatschappij in volle verandering. De mensen leven nog wel volgens de oude waarden die ze van oudsher hebben meegekregen zoals zorgen voor een gezin, een woning inrichten, zijn horizonten verkennen en naar school gaan, en natuurlijk ook de nodige tijd vrijmaken voor ontspanning. Het ziet er allemaal wat anders uit dan bij ons vorig bezoek in 1900, maar toch zien we de mensen hier eigenlijk hetzelfde doen zoals hun voorouders lang geleden dit hen voordeden. En zoals we dit eerder al uitlegden heeft dit gewoon te maken met het erfelijk voorgeprogrammeerd zijn via het genenmateriaal dat bij elke nieuwe generatie wordt doorgegeven.

De Beverenaar hecht nog altijd veel belang aan het leven in een maatschappij. Hij zoekt zelf veiligheid in het sociale net van buren en familie, en er zijn uiteraard ook nu overheden en leidersfiguren waar hij naar opkijkt en die hem maatschappelijk de nodige bescherming geven. Ook hier was er in wezen niets anders dan in vroegere samenlevingen, alleen zag het er dus zoals gezegd wel wat anders uit. Het was het België van eerste minister Gaston Eyskens die het voor het zeggen krijgt na de diverse socialistische regeringen na de oorlog. In 1954 zal de Volksunie worden opgericht. De machtsbasis van de adel is sterk aan het afnemen. In Beveren woont er nog een gravin op Cortewalle en woont Ridder van Male nog op het Bosdamkasteel. Wat later zou Cortewalle zelfs leeg komen te staan, en openbaar verkocht worden. In 1966 organiseerde men er Rubensfeesten. 1950 is ook het jaar dat koning Leopold III aftreedt ten voordele van zijn zoon. Wat is er nog zoal veranderd : vrouwen mogen gaan kiezen (sinds 1948!), de legerdienst wordt in 1951 van 12 naar 24 maanden gebracht, in 1956 krijgen de mensen 12 dagen betaalde vakantie in plaats van 6.

Het militaire depot in de Kruikekesteenweg doet dienst tot 1964, het zou later plaatsbieden aan het Rijksarchief.
De mensen horen spreken van de Korea-oorlog, maar voor de rest is er een relatieve rust na de woelige oorlogsjaren. In Europa bouwt men aan de EEG. In de Verenigde Naties zijn er 57 staten, waarvan er slechts 4 in Afrika waren wat aantoont dat de kolonies nog volop aanwezig waren in het wereldbeeld. Congo zou bijvoorbeeld pas in 1960 onafhankelijk worden. Het is de tijd van Stalin in de Sovjet-Unie, van Mao in China, van kanselier Adenauer in Duitsland, generaal Franco in Spanje, president Truman in Amerika.
Dichter bij huis wordt met de neergang van de Waalse economie, de communautaire spanningen ingeluid. Er komt eindelijk een Nederlandse vertaling van onze grondwet (1959), in 1962 wordt de taalgrens vastgelegd. In Beveren is Lesseliers burgemeester. De invloed van de katholieke kerk is nog altijd enorm. Ze zijn betrokken bij de grote momenten in het leven van de mensen : geboorte, volwassenwording, trouwen en sterven. Ze zijn bovendien hier sterk actief in de scholen, de ouderlingenopvang en in de Sint-Annakliniek (zusters H. Vincentius a Paulo). In vele parochies zijn er verschillende priesters actief. Het is hier ook de periode van deken Sturm, en de nieuwe Onze-Lieve-Vrouwparochie wordt opgericht (1935) met een nieuw kerkgebouw ‘op het Kongoken’. De bouwgrond werd geschonken door de familie de Schoutheete de Tervarent die toen op Hof ter Saksen verbleef. Deze kerk zou haar naam geven aan de Kerkstraat –voorheen de Bellestraat, later Pastoor Steenssensstraat. De broer van mijn vader, Frans Van Stappen, wordt priester gewijd in 1955 wat heel wat mensen naar de Piet Stautstraat lokt –de vroegere Armstraat. Hij zal later deel uitmaken van het trio Beverse paters in Irak. In Beveren zal ook het oude kerkhof verhuizen naar een nieuwe stek in de Glazenleeuwstraat. Bedevaarten naar Gaverland zijn bij vele mensen nog altijd sterk in trek. In 1947 wordt Hilaire Vermeiren, een Beverenaar, zelfs tot bisschop gewijd in de plaatselijke kerk. Het is wonderbaarlijk hoe de mensen nog altijd nood hebben om hun goden te eren en te treuren om zijn doden, ook hier stelt men dus dezelfde menselijke rituelen vast als bij zovele generaties geleden. Het verklaart wellicht veel over de sterke geloofsovertuiging in die jaren, en zegt veel over de belangrijke rol die vele mensen gaven aan priesters en kloosterlingen.

Ondertussen draait de mens hier ook mee in de toenemende technologische wereld van de industrie. De mens maakt meer en meer nieuwe produkten en doet zo de maatschappelijke welstand toenemen. Het vaak harde labeur van de mensen 50 jaar geleden om voor het gezin kost en inwoon te verdienen, maakt plaats voor een minder gestresseerd leven. Ongeveer 50% van het gezinsinkomen gaat anno 1950 naar voeding, een minimum maandloon bedraagt 3000 frank, de broodprijs bedraagt in 1950 ongeveer 7,5 frank. In zijn boek Welig en Woelig Waasland stelt Bert De Cock dat er van de 33.000 Wase mannelijke arbeiders en bedienden, er ongeveer nog 20.000 de kost in eigen dorp verdienen, een 10.000 mensen werken in het Antwerpse. In Beveren is er buiten de steenkoolgasfabriek –in de buurt van het station- nagenoeg geen industrie. In 1935 zou een melkfabriekje verschijnen – de latere Consciencestraat is er eigenlijk toen op vraag van de fabriek aangelegd. En begin jaren 60 zou de Parein aan zijn koekjes beginnen bakken op de Vesten. Vele mensen leven er nog van de landbouw en van klompenmaken.

Mijn beide grootvaders gaan naar de dokken werken in Antwerpen. In België zijn er ondertussen zowat 8,6 miljoen inwoners, werkloosheid is nagenoeg onbestaande.

De mensen leven in de jaren 50 echt in een wondere tijd die snel verandert. Veel wordt mogelijk na de moeilijke oorlogsjaren. Beveren blijft wel nog een landelijke gemeente zonder veel industrie. Wanneer men een bezoekje brengt aan de markt zien we nog dezelfde gebouwen als bij het vorige bezoek in 1900. Zoals op vele andere plaatsen blijft de katholieke kerk sterk aanwezig in het dagelijkse leven. Burgemeestersdynastieën zijn in de plaats gekomen van de vroegere adel, die stilaan tot het verleden begint te behoren. Hun vroegere buitenverblijven en kastelen zullen trouwens geleidelijk aan worden verkocht aan particulieren. Sommige worden zelfs afgebroken zoals het kasteel Ter Vesten en het huis van de familie de la Kethule in de Zandstraat.

Gezicht anno 1950 van de hoek op de markt : het zag er nog net zo uit als bij ons vorig bezoek in 1900. Links staat nog het Groot Huis met daktreden dat als enige de grote brand van 1702 heeft overleefd. Rechts het huis Hillegeer dat vermoedelijk zoals zovele huizen op de markt in de tweede helft van de 19e eeuw is gebouwd. Achter dit huis was het park van het Bosdamkasteel gelegen. Beide huizen werden jammer genoeg in 1969 afgebroken om de Zandstraat te ontdoen van zijn 'flessenhals', de erg nauwe toegang tot de markt dus. In de plaats van beide gebouwen kwamen appartementsgebouwen…

Terug in de 21ste eeuw

We zijn terug na een reis in het verleden waarbij we de Beverse gemeenschap hebben kunnen zien evolueren op een periode van ongeveer 100 jaar. Er is in die periode veel veranderd en niet alleen hier, maar tot verder daar buiten.

We hebben gezien dat men hier in vaak povere omstandigheden zijn plan diende te trekken 100 jaar geleden, zowel qua huisvesting, hygiëne als wat het dagelijkse eten en drinken betreft. Als we dit vergelijken met het aanbod van de 21ste eeuw dan kan echt van een revolutie gesproken worden. Er is overvloed aan van alles en nog wat in diverse Beverse warenhuizen, alles is netjes verpakt en langer houdbaar. De mensen hebben tal van huishoudtoestellen ter beschikking om het leven makkelijker te maken. Regelmatig gaat men op restaurant. Het wordt als vanzelfsprekend beschouwd dat iedereen elektriciteit en stromend water heeft, amper 50 jaar geleden was dit wel nog niet voor iedereen zo!

De gezinnen zijn kleiner geworden, en meer en meer duiken eenoudergezinnen op. [5] Doordat ouders meestal allebei gaan werken, dienen de grootouders vaak in te springen om de kinderen op te vangen. Er is in Beveren zoals elders ook een systeem van buitenschoolse opvang. De vrouwen wachten nu langer om kinderen te krijgen. Dit gebeurt trouwens niet meer in de lokale materniteit maar in Sint-Niklaas of in Antwerpen. De manier waarop is eveneens veranderd, meer en meer gebeurt de bevalling onder plaatselijke verdoving. Ondanks de grote maatschappelijke veranderingen blijven de mensen toch aandacht schenken aan hun familie. Het is wel minder intens dan 50 jaar geleden, en waar toen de mensen in de straat of de buurt mekaar ook steunden is dit in deze tijden van groeiend individualisme sterk aan het dalen. Sinds enige tijd is er een nieuw rusthuis voor ouderen (De Notelaar), er bestaat in deze tijden zels bejaardenflats met specifieke verzorgingsmogelijkheden. De Sint-Annakliniek is dan weer qua ziekenopvang sterk gereduceerd in zijn aanbod.
Seksuele contacten hebben op steeds vroegere leeftijd plaats, het onderwerp is ook eindelijk uit de taboesfeer van het verleden gehaald. Vraag is hier of het hier niet te vlug gaat, de mens blijft nog mens en zoekt ook naar evenwicht op dit vlak.
De mensen in Beveren wonen nu in comfortabele huizen, er zijn tal van nieuwe woonwijken bijgekomen : bekijkt men een stratenplan van nu en vergelijkt men dit met

[5] De toekomst van het gezin wordt ingewikkeld. Men voorspelt dat het meeroudergezin het klassieke gezin gaat vervangen. Nieuwe technieken zoals IVG (in-vitro gametogenese waarbij men in een labo stamcellen laat uitgroeien tot ei- en zaadcellen) zullen hierbij helpen. Men kan dit vergelijken met de levenswijze van bv. de jager-verzamelaars in de periode toen de mens nog niet sedentair leefde en meerdere mensen zorgden voor de opvoeding van de kinderen (Het Nieuwsblad 8.9.2020).

de kaart van 1900 dan stelt men vast dat vrijwel alles dichtgeslibd is en de gemeente echt een verstedelijkt gebied aan het worden is. In het centrum vind je nog wel de grote trekken van de vroegere gebouwen terug, maar veel is toch verdwenen en vaak vervangen door nieuwbouw. De manier van verwarmen is eveneens veranderd : de houtkachels zijn vervangen door vloerverwarming of radiatoren. De moderne mens evolueert hier ook te vlug : er is sprake van energieverspilling dat voor de toekomst een ander soort bedreiging gaat zorgen. Ook hier zal men beroep moeten doen op een overheid om maatregelen te nemen, anders zou het Beveren van de toekomst wel terug eens door een stijgende zeespiegel wat meer hinder kunnen ondervinden van het Scheldewater.

Elk gezin beschikt praktisch over een auto om zich te verplaatsen. Alle wegen zijn goed geasfalteerd of voorzien van klinkers. Het dorpscentrum is goed bereikbaar via nu 2 autosnelwegen, ten minste voor zover er geen verkeersfiles zijn. Het openbaar vervoer maakt gebruik van bus en trein, een tramverbinding zal voor de toekomst zijn. Antwerpen is nu vlot bereikbaar via 3 tunnels –de Liefkenshoektunnel is er laatst bijgekomen- en in de toekomst gaat er zelf een brug over de Schelde gebouwd worden. Vele wegen zijn in een modern kleedje gestoken, de doortochtweg doorheen het centrum –de N70- passeert via een rotonde aan Cortewalle. Ook het marktplein is nog maar pas volledig heraangelegd. In de Bosdamlaan is een spoorwegtunnel gebouwd in 1981.

Op hygiënisch en medisch vlak kent de mens nooit geziene vorderingen. Er duiken af en toe nieuwe ziekten op maar de wetenschap begint meer en meer de strijd te winnen. Men begint ook aan een nieuw evenwicht met de omringende natuur te werken, een natuur waar men de laatste decennia te wild mee omgesprongen heeft : er duiken overal recylageparken op, stookolietanks dienen gecontroleerd te worden, gronden worden gesaneerd, waterzuiveringsstations zorgen voor properder water in de rivieren en beken. De mens wordt door de betere levensomstandigheden en de sterk verbeterde medische begeleiding een pak ouder : 80 jaar gemiddeld voor vrouwen, 75 jaar voor mannen. In de Bijlstraat vierde een echtpaar zijn 70-jarig huwelijksjubileum, nooit eerder vertoond! In 2021 overlijdt de vroegere gemeentesecretaris Roger Van Roeyen net voor zijn 100ste verjaardag.[6]
Het erfelijke genenmateriaal van de moderne mens geraakt ook meer en meer ontcijferd. Dit gaat voor de toekomst enorme veranderingen met zich meebrengen. Elke cel in ons zal zijn geheimen prijsgeven, zodat ons verleden nog beter in kaart zal gebracht worden. De manier waarop we nu leven is verder alleen anders geworden, enerzijds meer comfortabel, anderzijds dienen we aan een gejaagder tempo te werken, te bewegen, te ontspannen. Wat er ook in het Beveren van de toekomst rondom ons moge veranderen, we zullen dit erfelijke materiaal in ons blijven hebben, de veranderende natuur zal echter zijn eigen evenwichten hierbij blijven opleggen.

Nog een voorbeeld van de enorme veranderingen is de computercultuur waar we allen meer en meer afhankelijk van worden. De moderne mens heeft bovendien toegang tot 10-tallen TV-zenders, betaal-TV, diverse week-en dagbladen, navigeert met GPS en

[6] Zie HLVB, 2021/3 rond zijn leven en verwezenlijkingen.

communiceert met GSM en via e-mails. Ook in de sportwereld gaat het er meer gejaagd aan toe waarbij om toch maar de beste te zijn men jammer genoeg zijn toevlucht neemt tot doping.
Kinderen gaan nu tot hun 18 jaar naar school en iedereen is daardoor veel beter geschoold dan de jeugd van 50 en 100 jaar geleden. Meer en meer mensen volgen verder hoger onderwijs. Het Gemeentelijk Technisch Instituut zit sinds 1976 in een nieuwbouw, de Sint-Maartenscampus met middelbaar onderwijs dateert van begin jaren 90. De vroegere Sint-Annaschool –lager onderwijs voor vele Beverse meisjes- staat er dan weer al jaren troosteloos leeg bij.
Op cultureel niveau leeft men hier in weelde. Het Cultureel Centrum –gebouwd in 1996- heeft binnenkort in zijn omgeving een nieuwe bibliotheek. Waar is de tijd van boeken opgestapeld in de oude lokalen van het Gildenhuis, in de Stationsstraat en in de Kloosterstraat? Ook politie, brandweer, post, vredegerecht zitten gehuisvest in de directe omgeving van deze cultuurtempel. De geschiedenis van het aloude Land van Beveren werd de voorbije decennia in tal van nummers van de heemkundige kring, in historische boeken en in brochures vastgelegd. Het plaatselijke dialect en de diverse straatnamen werden vakkundig bestudeerd en in boekvorm gegoten. Men kent ook al een tijdje zijn jaarlijkse Beverse feesten en Puitenslagersfeesten. Er werden ook een tijdje echte Griekse feesten gehouden die tot ver in de omgeving bekend waren. In 2006 werd het ganse dorp zelfs op stelten gezet n.a.v. de TV1-uitzending Fata Morgana. Einde van vorige eeuw werden er revues en massaspelen georganiseerd (Sefken, Lek at gezeet is), de plaatselijke reuzen werden eveneens in een nieuw kleedje gestoken. Op toeristisch vlak worden er tal van evenementen georganiseerd, vaak begeleid door plaatselijke toeristische gidsen. De Openmonumentendag en het Ambachtelijk Weekend zijn publiekstrekkers. De Beverse auteur J. Van Remoortere schreef zijn trilogie die begon met het Veilig Stinkend Nest waarin het Beveren van vroeger werd neergepend.
Tal van historische gebouwen zijn ook pas in gerestaureerde vorm volop te bewonderen : Cortewalle, Hof ter Welle, Hof ter Saksen, de Sint-Martinuskerk –om er maar enkele te noemen- glinsteren als cultuurparels en trekken heel wat bezoekers. Ook het rijksarchief met zijn stamboomgegevens over gans België trekken dagelijks een grote groep geïnteresseerden.
Ook op sportief vlak is de trein niet gemist. Beveren kent zijn zwembad, atletiekpiste, tal van sporthallen en uiteraard mogen we de glorierijke jaren niet vergeten van de sportieve geelblauwe vaandeldrager van de gemeente. Velen zullen zich nog de kampioens- en bekerwinstvieringen herinneren om nog maar te zwijgen van de kippenvelmomenten van de Europese stunten. Vooral de laatste minuten van de legendarische voetbalwedstrijd tegen het Italiaanse Milaan blijven voor altijd in ons geheugen gegrift. En ook de Tour de France passeerde hier met een rit doorheen het centrum.

Wat de moderne maatschappij betreft is er sprake van een breuk met het verleden. We blijven wel nood hebben aan leidersfiguren die ons op een of andere manier beschermen en ons leiden doorheen deze complexe tijden, anderzijds kunnen we meer op ons zelf beschermen, of tenminste we denken dit. Dit leidt tot een groeiend individualisme. De adel heeft nog enkel een ceremoniële functie en koningshuizen kennen nog een vrij grote aandacht, maar meer als een soort interesse voor het verleden met al zijn pracht en praal, niet meer om ons te beschermen. De werkelijke macht zit definitief bij de politiek

en bij de mensen die het economisch leven bepalen. De grote wereldconflicten zijn voorlopig van de baan en vervangen door meer politioneel optreden van de VS en soms de Verenigde Naties in moeilijke regio's. Ons leger vervult daarbij een vredesmissie. Ons land is nu geregionaliseerd en Vlaamse ministers bepalen onze manier van leven. Burgemeester en schepenen blijven nog overal het plaatselijk voor het zeggen hebben. Ook typisch is hier het doorbreken van de jarenlange hegemonie op Bevers bestuursvlak van de CVP, later de CD&V. Eigenlijk had er hier al altijd al een katholiek geïnspireerd bestuur bestaan. Vanaf 2000 zal dit dus veranderen. Met de fusie van de gemeenten in de jaren 70 was Beveren ook de kerngemeente geworden van een van de grootste fusies van het land. [7] Dit wordt duidelijk geïllustreerd door de aantallen van het huidige gemeentepersoneel : een 100-tal brandweerlui, een 100-tal politieagenten, een 300-tal onderwijzend personeel en meer dan 500 gemeentearbeiders. Dit is alles bijeen meer dan een paar KMO's samen!
Tot slot misschien het meest spectaculaire dat hier veranderd is : er zijn nog nauwelijks religieuzen. Praktisch overal hebben ze het toneel moeten verlaten. Waar ze vroeger in scholen, rust- en ziekenhuizen, jeugdbewegingen, en noem maar op, het voor het zeggen hadden, zitten we nu met leegstaande kerk- en kloostergebouwen. Zo zijn de laatste zusters uit het beeld van Hof ter Welle verdwenen in 1987. Er is wel een derde parochie bijgekomen (Sint-Jan-Evangelist). De meeste mensen blijven van nature nog ergens gelovig en houden nog vaak vast aan vroegere rituelen bij grote gebeurtenissen zoals geboorte en overlijden. Waar de kerkelijke overheid ons vroeger beschermde tegenover de dingen die we niet begrepen, moeten we nu vaststellen dat we geen nood meer hebben aan deze bescherming. De religieuzen van deze tijd hebben ergens de manier van evolueren van de mens niet meer kunnen volgen.

De meeste mensen tussen 18 en 60-65 jaar werken nu 5 dagen per week in een bedrijf of op een kantoor. Mensen die in de landbouw werken vormen ook stilaan een minderheid. In Beveren is de vroegere industrie verdwenen, illustrerend hiervoor is het afbreken van het Pareingebouw. Nieuwe bedrijfjes zullen hier verschijnen. De grootste veranderingen zijn echter te zien verderop in het vroegere poldergebied. Hierop ingaan zou ons te ver leiden. Nog even een belangrijk gegeven om 100 jaar verandering in onze maatschappij te illustreren : waar onze voorouders hard labeur dienden te verrichten waarbij meer dan de helft van het inkomen naar voeding ging, is dit in deze periode nog maar minder dan een kwart van het inkomen geworden.
En van de 10,4 miljoen Belgen die er ondertussen zijn, zijn er nog een half miljoen werklozen. Iets meer dan 4 miljoen mensen zijn dagelijks actief om een gezinsinkomen te hebben. Daarnaast valt dus de groeiende vergrijzing van de bevolking op : momenteel meer dan 3 miljoen gepensioneerden. De overige 2,5 miljoen Belgen wordt gevormd door de jeugd : zij zijn de huidige dragers van de genetische 'software' die door vorige generaties is doorgegeven en waardoor eigenlijk het verleden in ons blijft voortleven. We beseffen dit eigenlijk nog nauwelijks. Voor de rest blijft er van het Beveren van vroeger nog weinig over. Men koestert nog wel de mooie parels van ons cultureel erfgoed die hier nog talrijk aanwezig zijn. Een ganse generatie dorpsfiguren is echter

[7] Zie ook F. Smet, Roger Van Roeyen, 'Grote fusie een zegen voor poldergemeenten', HLVB, 2021/3, p. 14. Hierin wordt o.a. de rol van R. Van Royen besproken, ook deze van G. Deckers (i.v.m. Linkeroeverontwikkeling).

verdwenen : meester D'Hooghe van de Centrumschool, tandarts Callens, dokter Busschaert, burgemeester Van der Aa, priester Siegfried Huygens, deken Weemaes, Lisette Bourdiaudhy, en de lijst is nog veel langer. Zij hebben mee het Beveren van vorige eeuw kleur gegeven. Ook vele buren en familieleden zijn er niet meer. Waar zijn mijn grootouders, mijn nonkel Frans (overleden in Bagdad-Irak, kort na de Golfoorlog), de familie langs moeders kant, en vooral mijn eigen lieve moeder die ons het leven hier gegeven heeft en jammer genoeg veel te vlug naar hierboven is moeten gaan.

We komen hierbij aan het einde van onze reis doorheen 100 jaar Beveren. De manier van leven van nu zou een dorpsgenoot van rond 1900 of zelfs van rond 1950 fel opschrikken mocht hij meegekomen zijn in onze tijdmachine, veel meer zelfs dan de verwondering die wij hadden bij het bezoek aan het verleden!

Idyllisch beeld van een Beverse stek die symbool staat voor het roemrijke historische verleden : op het Singelberg werd ooit de overgave van Antwerpen aan de Spanjaarden getekend. De plek staat ook symbool voor wat er nog overschiet van de rijke poldergronden. Kijkt men figuurlijk over de Singelberg heen dan ontwaart men de industrie- en havengronden die er de laatste jaren zijn bijgekomen. Beveren, het ga je goed.

Nawoord

Deze bijdrage is een eerbetoon aan de Heemkundige Kring van het Land van Beveren. Alhoewel de auteur momenteel al meer dan 10 jaren in het charmante Halen in Limburg woont, heeft hij zijn interesse voor zijn geboortestreek niet verloren. Sinds mijn jeugd heeft heemkunde me altijd geboeid. Een eigen systeem van interessante zaken bijhouden was hierbij welkom : aanvankelijk noteren op fiches, momenteel helpt de PC ons hierbij. Ik wou het hierbij ook niet louter houden op het weergeven van historische feiten. Mijn interesse ging daarbij ook altijd uit naar het waarom van vele dingen. Niets is daarbij vanzelfsprekend, en vaak is er een verklaring te vinden van ons doen en laten op basis van onze DNA-bagage.
Gezien het specifieke karakter van deze bijdrage is het onbegonnen werk om telkens het bronnenmateriaal mee te geven. Ik heb hierbij gebruik gemaakt van de talrijke jaargangen van Het Land van Beveren, de Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas, de periodieke uitgaven van Door de tunnel, Onze Gemeente, De Beverse Klok, van krantenknipsels uit Het Nieuwsblad en de Gazet van Antwerpen. Verder kon ik o.a. putten uit :

-Beveren en zijn verleden, P. Van Landeghem, uitgeverij Ten Bos-Nieuwkerken, 1984
-Beveren-Waas in oude prentkaarten, G. De Beer, Europese Bibliotheek-Zaltbommel/NL, 1972
-Beveren vroeger en nu, uitgeverij Van Geyt, 1997
-Van Piet Staut tot Kring, W. Andries en D. Van Duyse, uitgave Piet Stautkring-Beveren
-Zo was Beveren, R. en G. Willems, uitgeverij C. De Vries-Brouwers
-SK Beveren, een sprookje in geel en blauw, B. Herremans, uitg. Helios-Antwerpen, 1984
-De spiraal van het leven, C. De Loore, uitgave VUB, 1984
-Het begin, de eerste 3,5 miljard jaren van het leven op aarde, J. Reader, Den Haag, 1987
-Opleidingscursus Toeristische Gids Beveren

De illustraties in deze tekst zijn eigen bewerkingen van een stratenplan en van foto’s in de reeds vermelde werken. De foto van Singelberg komt uit de Foto-CD Toeristisch Beveren, uitgave Gemeente Beveren.

Tot slot een dankwoord aan mijn eigen gezin, mijn familie en vooral mijn vader. Hij behoort nog tot de oude generatie die het Beveren van vroeger gekend hebben en verwonderd staat tegenover de vogelvlucht die het leven momenteel meemaakt. Hij heeft alles na de oorlogsjaren zien beginnen veranderen, heeft samen met ons moeder ons grootgebracht en hiervoor hard moeten werken. Er werd ons de kans gegeven om verder te studeren en naar de unief te gaan. Zonder hem had ik hier niet zitten werken aan dit verhaal : vader, bedankt!

Marc Van Stappen, www.stap-brug.be, 2020